

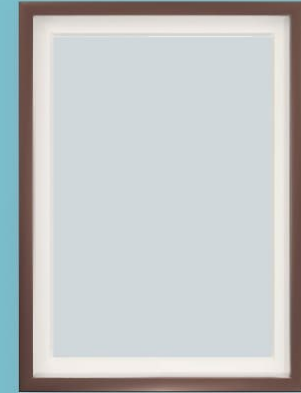
+
•
○

Hva er utenforskap? Hvordan forstår vi det, og er forståelsen en del av problemet?

Ann Christin E. Nilsen, UiA

Ove Skarpenes, UiA

ANN CHRISTIN E. NILSEN & OVE SKARPENES (RED.)

DET SAMFUNNSSKAPTE UTENFORSKAPET

FAGBOKFORLAGET

Meld. St. 5

(2022–2024)

Melding til Stortinget

Langtidsplan for forskning og høyere
utdanning 2023–2032

«Ungt utenforskap er en stor samfunnsutfordring og har betydelige kostnader for den enkelte og for samfunnet. Utenforskap blant unge voksne har ofte rot i barne- og ungdomsårene.»

Kap. 6.3 i *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-2032* (Meld.St.5, 2022).

Hva er problemet med utenforskapsproblemet?

Det samfunnsskapte utenforskapet har en materiell og en epistemologisk side:

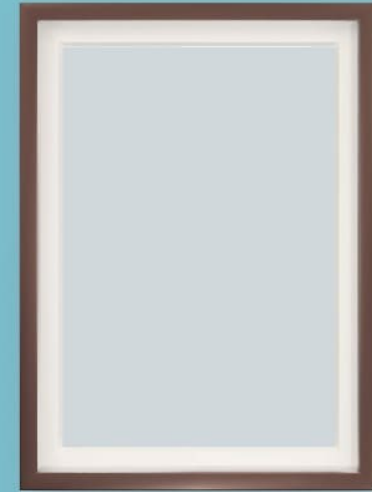
Det materielle:

- Utenforskap har ofte økonomiske og sosiale årsaker, men i stedet for å gjøre noe med slike strukturelle årsaker blir problemer individualisert og tiltak settes inn på individ-/familienivå.

Det epistemologiske (som vi i denne boka er særlig opptatt av):

- Når utenforskap blir et individuelt/familieproblem samles det inn kunnskap som brukes til å klassifisere og kategorisere. Denne kunnskapesprosessen har performativ kraft, og dette har betydning for hvordan “de utenforskapte” forstås – av storsamfunnet, av profesjonelle og hvordan de forstår seg selv.

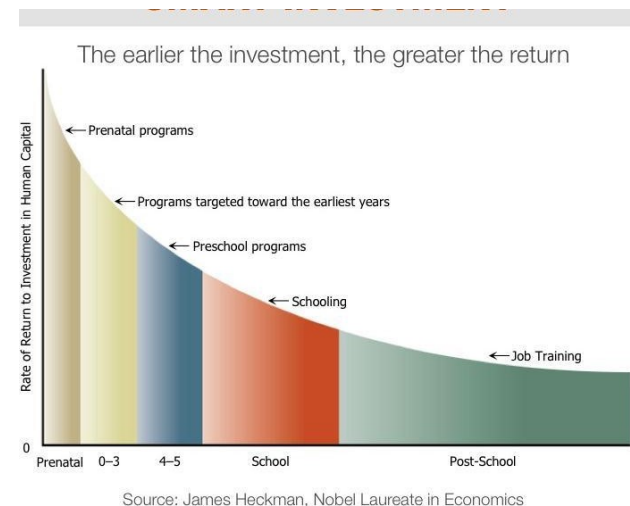
En konsekvens av dette er at rammene for innenforskapet kan bli for trange. Vår tese i boka er at utenforskap ikke kan løses ved å “fikse individer”

DET SAMFUNNSSKAPTE UTENFORSKAPET

Noen samfunnsendringer som preger vår tid

- Økende sosial og økonomisk ulikhet
- En markedsvendt styringsform der det har vokst frem en investeringslogikk
- Et institusjonalisert hverdagsliv
- Et intensivert foreldreskap
- Økende digitalisering og medialisering
- Et mer strømlinjeformet livsløp

Myter – noen eksempler

- «Utenforskap i arbeid og utdanning er en stor utfordring i Norge»
- «Fattigdom går i arv»
- «Det går dårlig med guttene»
- «Ungdomskriminaliteten øker»

Barnehage er svært positivt for barn i berømtdefamilier, viser forskning. Men mange av barna i fattige familier går ikke i barnehage, sammenlignet med andre inntektgrupper. Mari Bege, Kjell Gunnar Salvanes og resten av en ekspertgruppe har derfor et nytt forslag for å få flere barn inn i barnehagen. (Foto: Siv Ellen Jakobsen)

Fattigdom går i arv. Forskerne mener de vet hva som kan bryte sirkelen

Andelen barn som lever i fattigdom i Norge, kan halveres her og nå om vi øker barnetrygden. Men på lang sikt er det et annet tiltak som har aller mest effekt, slår forskerne fast.

Siv Ellen Jakobsen
JOURNALIST

Publisert 05.11.2023 - 04:31

De økonomiske forskjellene i Norge øker. Flere barnefamilier sliter med å få pengene til å strekke til. Det rammer barna.

I dag vokser langt over 11 prosent av barna opp i en fattig familie. I 2001 var det bare litt over 3 prosent som gjorde det.

Denne negative utviklingen ønsker myndighetene å snu. De satte derfor ned en ekspertgruppe som nylig har lagt fram forslag til tiltak.

Norge | Ung utenfor

Mer enn én av ti unge står uten og utenfor videregående skole

Andelen personer mellom 16 og 25 år som hverken har fullført eller er i ferd med å fullføre videregående opplæring, har økt de siste to årene.

[Lyt til artikkelen](#) • 2 min

Mener gutter er «tapere» på alle disse områdene

Gutter gjør det dårligere enn jenter på skolen, og blir tapere på en rekke statistikker senere i livet.

[Anders Brekke](#)
Journalist

[Aud Darrud](#)
Journalist

Publisert 5. feb. 2019 kl. 21:02
Oppdatert 5. feb. 2019 kl. 22:12

Artikkelen er flere år gammel.

Kategoriene er for vide – noen eksempler

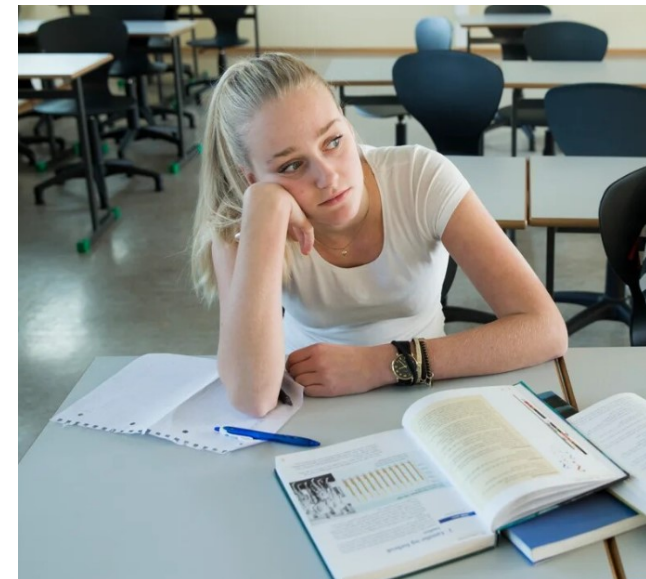

- Jenter med psykiske plager
- Ungdomskriminelle
- NEET

Utenforskapet blir stort, når innenforskapet blir trangt

Farlig bruk av el-sparkesykler blant ungdom

Politiet har i det siste mottatt mange bekymringer om farlig bruk av el-sparkesykler blant barn og unge. Vi er redd for at dette kan føre til alvorlige ulykker og skader på den som kjører, eller andre barn og voksne.

Bokas teoretiske bidrag

- Gir oss innsikt i hvordan sammensetningen av kunnskap og verdier preger prosessene der det skapes oppfatninger, teorier, normer, kategorier og lignende.
- Utvikler det teoretiske språket og tenkningen om måten disse nye oppfatningene, teoriene, normene og kategoriene konstitueres gjennom fellesskapets selvreferensielle, performative aktiviteter.
- Problematiserer konsekvensene for de gruppene og menneskene som direkte berøres.

Innholdet i boka - kapitlene

1. Utenforskap som samfunnsproblem. Hva er problemet med problemet?
(Ann Christin E. Nilsen & Ove Skarpenes)

2. Et kunnskapssosiologisk perspektiv på utenforskap
(Ove Skarpenes & Ann Christin E. Nilsen)

3. Barn i risiko. Om hva risiko er og gjør med de profesjonelle, de risikable og de som er i risiko
(Ann Christin E. Nilsen & Cecilie B. Neumann)

4. Flyktningbarna. Løser arbeid med flyktningbarns følelser og hjerner integreringsflokken?
(Tale Steen-Johnsen & May-Linda Magnussen)

5. Elever i krysspress og deres motstand mot det
(Ove Skarpenes & Kari-Mette Walmann Hidle)

6. Bekymringsvekkende skolefravær. Nærvær avler fravær
(Maiken Marie Jordal & Ole Jacob Madsen)

7. Innviklet psykiske helse. Et forsøk på å vikle ut forståelser av "psykisk plaget ungdom"
(Janne Lund & Jonas H. Frydenlund)

8. Guttebekymring
(Kristoffer Chelsom Vogt)

9. «NEET» på norsk. En problemdefinerende kategori for unge i overgang til voksenliv
(Kjetil G. Lundberg & Suzan M. Skjold)

10: Bekymring over ungdoms- og gjengkriminalitet
(Aage Aagesen & Ingrid Rindal Lundeberg)

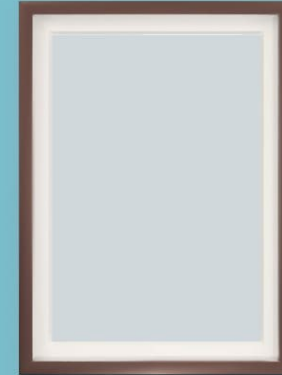
11: utfordringer med utenforskapet
(Ove Skarpenes & Ann Christin E. Nilsen)

Utfordringer med utenforskapet

1. Innenforskapet er for trangt
2. Kategoriene er for vide
3. Kategoriene kan skape og forsterke utenforskapet
4. Hvem skal ha makten til å definere problemet?
5. Kan tiltakene mot utenforskapet forsterke de strukturene som skapte det opprinnelige utenforskapet?

Med boka ønsker vi å utfordre noen tatt-for-gitte forståelser av utenforskap.

ANN CHRISTIN E. NILSEN & OVE SKARPENES (RED.)

DET SAMFUNNSSKAPTE UTENFORSKAPET

FAGBOKFORLAGET